

Раширено је уверење како лето представља мртву сезону, када се ништа не дешава, када су сви на одморима и када медији муку муче да попуне простор. Насупрот томе, искрено верујем, а и моје не више тако скромно искуство казује да се најважније ствари у српској политици, заправо, догађају лети. Сетимо се само Осме седнице или Петог октобра?! Дакле, све битно скува се и преломи током лета, а јесен је само тренутак када се оно што је у летњим кухињама спремно реализује, обзнањује и сервира остатку нације.

Другим речима, када се, наизглед, ништа не дешава, када се медији баве тривијалностима, а јавност медијима, када се чини да у овој земљи нема већег проблема и ургентније теме од геј параде, Жена у црном, суочавања са прошлосту и оптужби за ратне злочине против српских новинара, е управо се тада, далеко од очију јавности, склапају највећи послови и доносе најважније одлуке.

Годишњица српске владе и пратећа дилема о њеној будућности згодно су се уклопили у овај контекст. Тема, наиме, делује озбиљно, а заправо је релативно неважна и – не рачунајући Николића и његове напредњаке – готово никога нарочито не занима. Ово није Коштуничина или Ђинђићева влада, које су поларизовале политичку сцену, побуђивале дивље политичке страсти и имале ватрене поборнике и критичаре. Сем тога, већ из авиона се види да ова влада за годину дана није испунила дословно ни једно своје обећање (од и даље замрзнутог ССП-а, до пензија, Фијата, акција у вредности 1000 евра, борбе против криминала, смањења незапослености итд), као што се види и да у светској економској кризи има готово савршен алиби за то неиспуњавање. Укључујући и оно – криминал и корупција – што са светском економском кризом нема никакве везе.

Дакле, уопште није питање да ли је ова влада добра (није – али боље уопште нема на виду), нити колико ће ова влада трајати (а вероватно ће трајати знатно дуже него што би се то рекло на основу њених мршавих једногодишњих резултата), већ какву ће политику водити у наставку мандата. И чини ми се да ће се управо то питање ломити и преламати током овог ћудљивог лета.

На први поглед, све је јасно. Ово је прозападна, „реформска“ влада, формирана уз помоћ страних амбасада, Влада која је признала Еулекс, а утешни „план од шест тачака“ више нико и не помиње, баш као што је уочи његовог склапања Данијел Фрид и обећао приштинским властима. Враћени су амбасадори у земље које су признале независност Косова, прећутно опозвана одлука о бојкоту дипломатских пријема у представништвима тих земаља, амерички потпредседник Бајден, један од шампиона антисрпске реторике у САД током претходне деценије, дочекан је и испраћен из Београда са много ентузијазма и лепих речи о „новом почетку“ и ресетовању међусобних односа, поново је оживела једна прилично агресивна про-НАТО кампања...

Чињеница је да о Косову и „уставном императиву“ супротстављања притисцима у правцу признања његове независности данас говори углавном само Вук Јеремић, при чему је тешко рећи да ли појава и иступи овог – за српске постпетооктобарске прилике – атипичног министра више иритирају стране дипломатске представнике, да ли домаћу евро-реформску јавност којој се коса диже на глави при самом помену Косова и територијалног суверенитета, или пак локалне „патриотске снаге“, егзистенцијално заинтересоване за то да у својим неспособним рукама задрже тапију на ексклузивно право на „бригу о националним интересима“. Патриоте Јеремића сумњиче да не мисли оно што говори и да су његове изјаве само фолиража за замајавање домаће јавности, док га, на другој страни, евро-атлантисти нападају управо зато што сумњају, односно плаше се да он заиста мисли оно што говори. А при томе би и једни и други (а нарочито они „трећи“, и са леве и са десне стране) дали милион долара да знају да ли је то Јеремић само „преучио“ и превише се уживео у задату лекцију, или, пак, уз нешто више емоције и личног печата, говори оно што и Тадић више-мање мисли.

Јеремићева велика и експресна популарност (а нешто слично важи и за Расима Љајића), поред осталог, показује колико је овом несрећном народу мало потребно да, чак и независно од стварних резултата, пригрли неког ко делује искрено, говори отворено и колико-толико показује некакву бригу о државним интересима. Јеремић се напросто не уклапа у постојећу поделу улога („патриоте – издајници“, „еврофанатици“ и „косовољупци“) у којој је све јасно и у којој се сви добро осећају. Нико заправо нема појма како ће се овај необични експеримент звани „Вук Јеремић“ окончати, али већ то што се о њему – а не, рецимо, о његовим претходницима на месту министра спољних послова – прича као о изузетку и преседану говори много тога о карактеру српске политике током ове деценије.

Да се не лажемо, све српске постпетооктобарске владе (укључујући ту и обе Коштуничине) направљене су уз благослов и већу или мању асистенцију страног, тачније, западног фактора. Свеједно да ли је у главној улози био Хавијер Солана, Виљем Монтгомери или Камерон Мантер. Да није тако, окосницу српских влада би барем

последњих 5-6 година чинили радикали. (Зато је малчице, најблаже речено, неумесно када се ДСС сада над том чињеницом „страног мешања“ толико чуди и згражава.) Ова влада је направљена са превасходним циљем да би на косовској причи радикализовани Коштуница коначно отишао са власти – и да радикали на власт не би дошли. И оба та циља су испуњена већ у тренутку њеног формирања. Но, испоставило се да онај трећи, а заправо најважнији циљ, онај за кога се подразумевало да ће бити аутоматски остварен са реализацијом прва два – дефинитивно протеривање Русије из Србије и са Балкана – тиме уопште није постигнут. И управо око тог трећег – и највећег – циља у наредном периоду ће се водити сложена дипломатска и обавештајна битка, чији ток ће се колатерално одразити и на судбину актуелне српске владе.

Иако се у тренутку њеног формирања можда чинило другачије, ова влада заправо није разрешила српску спољнополитичку енигму. Ово јесте „најзападнија“ влада која се у датом тренутку у Београду могла направити без стране војне интервенције, али чак ни она није у стању – или барем, за сада, не жели – да у потпуности испуњава захтеве Вашингтона и Брисела. У томе лежи главни извор њене нестабилности, али и шанса за њен продужени опстанак. Наиме, на западу нису превише одушевљени, сматрају да је могло боље и да се морало учинити много више на ослобађању од „националистичке прошлости“ и „Милошевићевог наслеђа“. У преводу, да је требало отвореније дићи руке од Косова, пустити низ воду Додика и Републику Српску и нипошто не (про)давати НИС Русима. Али то је ипак њихова („демократска“, прозападна) влада, на чијем формирању су они много радили и коју неће рушити без преке потребе, а свакако не пре него што јој пронађу адекватну алтернативу. На истоку рачунају да су, када се све сабере и одузме, имајући на уму гасни споразум, социјалисте и Вука Јеремића, још и добро прошли.

Са запада ту владу повремено мало медијски заљуљају и затресу, више ради упозорења Тадићу да није недодирљив и појединцима око њега да се не заносе превише сновима о „словенском братству“. Али је ипак неће обарати, барем све док се рејтинг ЛДП-а и Млађана Динкића вуче по прашини и док се не види колико ће далеко Николић и Вучић да оду у свом „европеизовању“. А на истоку вероватно више и не рачунају да би – поготово након распада радикала – у догледној будућности у Београду могли имати владу која би им била много више наклоњена. Разуме се, Руси би сигурно неупоредиво више волели да уместо Динкића виде Коштуницу, баш као што би Американци више волели да је ту Чедомир Јовановић. Али Тадићу до даљњег одговара управо овако (Чеда и Коштуница напољу, радикали у ауту, Николић на вратима, али са спољне стране) и тако ће барем још неко време и бити.

Но, независно од судбине једне транзиционе владе, ова политичка гарнитура на челу са Тадићем можда има јединствену историјску прилику да реализује оно што Коштуница из различитих разлога није умео, а која, рецимо, Милошевићу, независно од свих грешака

које је правио, са пијаним Јељцином и слабом Русијом, реално није била ни пружена. Дакле, прилику да у новом, савременијем аранжману изведе стари Џејев, а у суштини Брозов – да не идемо сад баш до Светог Саве – чувени хит: „Ни на исток, ни на запад“! Учестале посете Тадића и нарочито Јеремића Африци и Латинској Америци, обнављање срдчних односа са старим партнерима из Титовог времена (Египат, Либија, Индонезија, Куба...) све јасније указују да ће Србија у овој геополитичкој стисци покушати да заигра на карту несврстаних и „активне мирољубиве коегзистенције“. Наравно да је Тадић „западњак“. Али и Коштуница је то био. На неки начин, био је то чак и Милошевић. Али не заборавимо да је и Тито био комуниста.

То није лака игра, а нису то ни оне околности. Американци ће се мрштити, баш као што су се некада итекако нервирани Руси гледајући како им лукави Загорац, све причајући о социјализму, разбија лагер и замиче на запад. Американци ће се, велим, љутити, али сам уверен да би онај реалистичнији део Обаине администрације пре или после увидео да, након свега што је последње две деценије обележило српско-америчке односе, није могуће од Србије тражити и очекивати више од једног коректног става и искрене неутралности. Камо среће да је после 5. октобра српска политичка елита имала снаге и памети да то јасно и гласно саопшти свим заинтересованим странама.

Треба отворено рећи, они који су – ако су – икада Клинтону, Бушу или Бајдену обећали више, обмањују или Американце или себе. С друге стране, Руси, и сами свесни да су далеко и да су презаузети својим непосредним окружењем, прихватиће све што није НАТО. Рекох и знам, није то оно време; ова поражена, понижена, оклеветана и полураскомадана Србијица није она велика, Титова Југославија, која је, не случајно, била мезимче светских медија и светских банкара. Али ваљда данас овде нико и не претендује и не сања о статусу светске силе и светског лидера. Наш данашњи циљ, тако мали а, опет, тако захтеван, мора бити голи опстанак – уз очување минимума националног интереса и националног самопоштовања.

Разуме се, ово је само формула и начелни оријентир, чија реализација би захтевала много труда, политичке храбрости и дипломатске мудрости. Али ако у земљи буде консензуса и – ово није само реторичка ограда – ако уопште буде ове земље, то би заиста могла бити добитна комбинација и спасоносан излаз из актуелне геополитичке заврзламе. Другим речима, усудио бих се рећи, за Србију данас готово да и нема другог пута – сем „трећег пута“. И то како на унутрашњем, тако и на спољнополитичком плану. Што пре то сви увиде, биће боље за све.